

ECOURI UCRAINE

Revistă literar-culturală și educativ-informativă
a Uniunii Ucrainenilor din România

32 | IANUARIE
2022

300 DE ANI DE LA NAȘTERE Hryhorii Savyci Skovoroda (1722-1794) – gânditor umanist, scriitor, filosof, poet și pedagog ucrainean

Magdalena LASZLO-KUŢIUK

GOGOL ȘI SKOVORODA¹

În prezent, de creația lui Skovoroda se ocupă cercetători de marcă, există un domeniu științific special, numit „skovorodoznavstvo” („skovorodologie”) (el a trăit între anii 1722-1794), se organizează conferințe științifice omagiale în cinstea lui. Nu la fel stăteau lucrurile în timpul vieții și imediat după moartea lui. Cei care îl cunoșteau scriau despre el articole și memorii mai degrabă într-o lumină comică, privindu-l ca pe un fel de Diogene² ucrainean. Probabil, cea mai cumpătată dintre aceste lucrări este articolul lui Izmail Sreznevskiy, care a apărut în almanahul din Harkiv „Utrenniaia zvezda” („Steaua de dimineață”) în 1833 cu titlul „Fragmente din însemnări despre călugărul Grigorie, filosoful ucrainean”, semnat doar cu inițiale și cu portretul acestuia. Sreznevskiy îl considera pe Skovoroda ca fiind un om inteligent, supus misticismului, veșnic posomorât, veșnic însingurat, original, egoist, orgolios, nesupus, capricios. Acest lucru corespunde în totalitate definiției noastre a lui Skovoroda drept un extrovertit etico-intuitiv de tipul lui „Hamlet”. În articolul său, el dă exemple de fragmente din lucrări ale lui Skovoroda care nu au ajuns la noi, exprimând idei interesante despre diferite opere

ale filosofului. În anul 1836, a apărut povestirea lui Sreznevskiy „Maiorul”. Ea a fost publicată în revista „Moskovskiy nabludatel” („Observatorul moscovit”) (martie-aprilie 1836). În această povestire, este vorba despre căsnicia eșuată a lui Skovoroda, despre faptul că, în cătunul de lângă orașul Valky din regiunea Harkiv, trăia un maior în rezervă sărac, care avea o fiică frumoasă, Elena. Skovoroda îi preda acesteia etica creștină. Sărmanul călugăr Skovoroda și fata s-au îndrăgostit unul de celălalt. Dar Skovoroda a fugit în ultimul moment, iar fata s-a căsătorit cu altul. Această povestire putea să-i fie cunoscută lui Gogol, întrucât, înainte de călătoria sa în străinătate în vara anului 1836, fusese publicată la Moscova. Subiectul piesei gogolien „Căsătoria”, scrisă în anul 1840 și publicată în 1842, amintește foarte mult de această povestire. Dar satiricul și umorsitul Gogol ia totul în derâdere. Niște pețitoare încearcă să-l însoare pe un tânăr banal. În piesă, este descris momentul când băiatul fuge pe geam, tocmai când pețitoarea dorește să pună la cale întâlnirea. Este o piesă interesantă, nu demult s-a jucat la Teatrul Bulandra

Volodymyr Sliepcenko. Skovoroda (din seria „Ucraineni de seamă”)

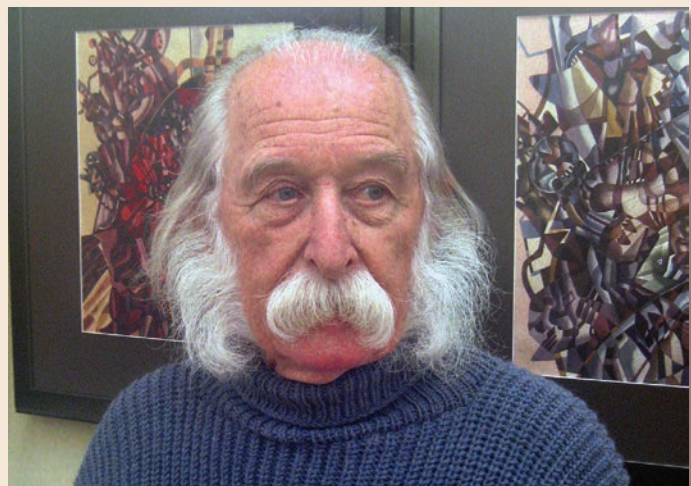
din București. Dar acesta nu este singurul caz, când Gogol este zeflemitor la adresa lui Skovoroda. În 1994, în Canada, a ieșit o carte despre Skovoroda în limba engleză, editată de un institut de studii ucrainene, care cuprinde articole ale diferiților autori. În carte, nu se amintește despre influența lui Skovoroda asupra literaturii ucrainene, în schimb, în articolul lui Mihail Weiskopf, se găsesc observații pertinente referitoare la parodiile și tratatele lui Skovoroda în povestirile lui Gogol, cu precădere în opere precum: „Mantaua” „Vii” „Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici”.

(Continuare la pag. 2)

Traducere din limba ucraineană
de **Mihaela HERBIL**

¹ Articol preluat din revista „Naș holos” („Glasul nostru”), nr. 120-121/2004.

² Filosof grec din școala cinică care locuia într-un butoi.

...este dorința marelui pictor ucrainean contemporan Ivan Stepanovych Marciuk (Іван Степанович Марчук), unul dintre artiștii de renume ai Ucrainei și laureat al Premiului Național al Ucrainei „Taras Șevcenko” (în 1997). Conform unui rating, realizat de ziarul britanic „The Daily Telegraph”, Ivan Marciuk se numără printre cele o sută de genii ale timpurilor noastre, cucerind universul artistic.

Se naște la 12 mai 1936 în satul Moskalivka din regiunea Ternopil, într-o familie de țesători, alături de care muncește cot la cot pentru a-și face un rost în viață. Dragostea pentru pictură se naște încă din copilărie, însă în pofida lipsei celor necesare pasiunii sale, micul Ivan reușește să creeze artă cu fire de iarbă, flori și fructe. După finalizarea celor șapte clase, studiază, între anii 1951-1956, la Școala de artă aplicată „Ivan Truș” din Lviv, departamentul de pictură decorativă, perioadă pe care o descrie ca fiind definitorie pentru evoluția sa artistică, evocându-i pe profesorii care i-au insuflat dorința de a explora dincolo de spațiul ideologic al realismului socialist (Karlo Zvirynskiy, Oleksa Șativskiy, N. Sukaciova). În ciuda faptului că părinții își doreau pentru copilul lor o

Trezirea, 1992

IVAN MARCIUK: „Dă-mi încă o mie de ani și voi picta raiul...”

carieră de chirurg sau biolog, aceștia nu s-au împotrivit drumului pe care a pășit micul artist în devenire.

În anul 1959, aderă la un grup de artiști, condus de unul dintre profesorii săi, Karlo Zvirynskiy, care l-a introdus neoficial și nestandardizat în lumea artei, a istoriei, a muzicii și a religiei. După anii petrecuți în armată, I. Marciuk își continuă studiile la Institutul de

artă aplicată, la Departamentul de ceramică, pe care le-a finalizat în 1965, avându-i ca profesori pe Roman Selskiy, Danylo Dovboșynskiy etc., timp în care își câștigă existența lucrând pentru o organizație care realiza afișe și pancarte pentru teatre, cluburi și fabrici. Între 1965-1968, lucrează la Institutul materialelor superdure din cadrul Academiei Naționale de Științe din Ucraina, iar între 1968-1984, la Combinatul de artă monumental-decorativă din Kiev.

Pentru a-și completa veniturile, I. Marciuk colaborează cu revista «Ранок» („Dimineața”), unde i-au fost publicate un mic desen și un design de copertă. Acesta a fost doar începutul. Prima lucrare i-o vinde scriitorului Iurii Șcerbak pentru 30 de ruble. În perioada 1968-1984, realizează nenumărate ilustrații pentru diferite publicații sovietice.

În timpul liber, Ivan Marciuk continuă să experimenteze în pictură, abordând diferite tehnici și ducând arta sa la un alt nivel: pictează cu cerneală și acuarele tempera. De-a lungul drumului său artistic, a întâmpinat și dificultăți profesionale. Autoritățile sovietice au considerat culorile închise folosite de pictor ca fiind prost plasate în reprezentările luminoase, caracteristice realismului socialist.

(Continuare la pag. 2)

Mara RUS

IVAN MARCIUK: „Dă-mi încă o mie de ani și voi picta raiul...”

(Continuare de la pag. 1)

Drept urmare, KGB-ul a început să-l hărțuiască pentru înclinațiile sale nonconformiste și să-l suspecteze de simpatii naționaliste ucrainene, pentru simplul fapt că venea din Lviv, vorbea limba ucraineană și picta figuri ucrainene.

Metoda de exprimare a propriei viziuni asupra lumii, inițiată în anii '60, s-a întrupat în cilclul polistilistic și politematic «Голос моєї Душі» („Glasul Sufletului meu”). În funcție de stil, tehnica execuției, culoare, tematică, lucrările sale sunt sistematizate în următoarele cicluri: «Голос моєї Душі» („Glasul Sufletului meu”), «Пейзаж» („Peisaj”), «Цвітіння» („Înflorire”), «Кольорові прелюдії» („Preludii colorate”), «Портрет» („Portret”), «Нові експресії» („Expresii noi”), «Натюрморт» („Natură moartă”), «Біла планета I» („Planeta albă I”), «Біла планета II» („Planeta albă II”), «Виходять мрії з берегів» („Visurile ies din matcă”), «Погляд у Безмежність» („Privire în Nemărginire”). O serie finalizată din cilclul «Голос моєї Душі» este «Шевченкіана» („Șevcenkiana”), formată din 42 de lucrări (1982-1984) și distinsă cu Premiul Național al Ucrainei „Taras Șevcenko”. Artistul își împarte creația în 12 perioade, lucrările fiecărei perioade distingându-se prin stil, temă și maniera de a picta.

Ilustrație pentru poemul „Maria” de Taras Șevcenko („Șevcenkiana”), 1983, din seria „Glasul Sufletului meu”

Moștenirea artistică a lui Ivan Marciuk, deosebit de apreciată de criticii de artă, numără aproximativ 5000 de lucrări, cu care a organizat cca. 150 de expoziții personale și cu care a participat la 50 de expoziții colective în Ucraina și în afara granițelor țării.

În anul 1979, operele artistului ucrainean au fost expuse în cadrul primei expoziții a artiștilor ucraineni nonconformiști de la Paris, München, New York, Londra, unde originalitatea lucrărilor sale a fost observată de către renumitul critic de artă și biograful lui Pablo Picasso, Roland Penrose. Din cauza faptului că nu a fost primit în Uniunea Artiștilor din Ucraina, nici nu putea participa la expoziții, reușind abia în anul 1980

să-și prezinte operele la Kiev, fiind susținut în acest demers de scriitorii Pavlo Zahrebelnyi și Dmytro Pavlyciko.

Din nefericire, patru ani mai târziu, artistul ucrainean a fost dat afară de la Combinatul de artă monumental-decorativă din Kiev și, deși putea să-și vândă lucrările în expoziții individuale la alte instituții, lipsa accesului la galeriile de artă i-a restrâns considerabil aria de promovare și vizibilitatea.

Lucrurile s-au schimbat însă în anul 1985, când Mihail Gorbaciov a devenit secretar general al Partidului Comunist al Uniunii Sovietice, iar KGB-ul a încetat hărțuirea împotriva lui Ivan Marciuk. În sfârșit, speranța și-a făcut din nou loc în viața artistului. În 1988, vizitează Cehoslovacia, unde a impresionat comunitatea artistică. Tot în același an, Uniunea Artiștilor din Ucraina îi atribuie, în cele din urmă, calitatea de membru. A locuit o bună perioadă de timp în străinătate, între anii 1989-2000, în Australia, Canada, SUA, însă, în ciuda distanței care-l despărțea de ținuturile natale, dragostea pentru pământul ucrainean ardea ca o văpaie în inima lui I. Marciuk, pe care a ținut-o vie prin înfățișarea ei în peisajele extrem de detaliate: „Când eram copil, am desenat un steag ucrainean. Acești bujori mari și galbeni au crescut sub casa noastră. Așa că, am frecat

La izvorul vieții, 1973, din seria „Glasul Sufletului meu”

culoarea galbenă a florilor pe hârtie, am luat niște albastru de pe undeva... și iată, steagul meu albastru și galben... și eram doar un copil!”. Abia în anul 1990, când artistul vizitează Ucraina, are loc prima sa expoziție oficială în țara natală, la Kiev, la Muzeul de Artă de Stat al artei plastice ucrainene (acum, Muzeul Național de Artă al Ucrainei). În prezent, trăiește și lucrează în Ucraina.

De-a lungul vieții, pictorul a avut ocazia să-și expună lucrările în țări precum Letonia, Germania, Polonia, Belgia, Ungaria, Cehia, Slovacia, Turcia, Luxemburg, Thailanda, Tunisia. Ivan Marciuk inovează în artă, prin crearea unei tehnici, numite chiar de el, în glumă, „pliontanism” (din ucr. dial.

„пльонтати” – a țese, a tricota), care este caracterizată prin niveluri proeminente de linii detaliate care par să se împletească una cu alta, menite să unească binele cu răul, armonia cu discordia, frumusețea cu grotescul, natura cu tehnologia și viața cu moartea. De atunci, termenul a fost integrat în limbajul global al artei. Stilul său a fost, deseori, comparat cu hiperrealismul, însă Marciuk nu este de acord cu această etichetă, pentru că se consideră un artist unic, un aventuros al necunoscutului: „A fost totul sau nimic. Nu mi-am dorit niciodată să fiu un «artist normal», mi-am dorit să fiu liber. Oamenii m-au întrebat ce fac. Habar nu aveam! Dacă aș fi știut, nu aș fi făcut”.

Deseori a fost întrebat despre pregătirea sa timpurie, despre studiile la Institutul de Artă din Lviv, dar maestrul consideră că adevărata temelie a carierei sale artistice s-a clădit în copilărie, când lucra pământul alături de tatăl său și, din greșeală, și-a retezat vârful unui deget în timp ce tăia lemne. După ce rana s-a vindecat, în acel loc i-a crescut un fel de extensie a degetului, dar răsucită, care îi permitea atingerea specială cu pensula.

„Sunt, după cum se spune, un «rătăcitor constant legat de un șevalet», asta sunt. Toată viața mea am fost așa. Nu

m-am putut odihni niciodată, sincer, pur și simplu nu am putut. Atât timp cât am ochi, mâini, un corp, vezi tu, toate pictează. Acesta este obiceiul meu, rutina mea. Și de aceea am făcut atât de multe. Nu am trăit, nu am trăit încă. Am muncit.”

În opinia poetului, scriitorului și criticului de artă Oles Dorichenko „Ivan Marciuk știe să transforme viața obișnuită, cotidiană în scenă, în teatru, iar în picturile sale, să releve străfundurile sacre ale vieții. Cu toate acestea, Marciuk este misterios; el nu-și dezvăluie în fața nimănui până la capăt sufletul, și însăși creația sa este ca un fel de liniște încordată, o stare de tranziție, ca înaintea unei mari explozii. Aceasta este Marea Taină, care nu este o simplă observa-

re, ci provoacă emoții contradictorii, nebunești.”

În prezent, arta lui Marciuk este cunoscută și apreciată în Europa, America și Australia, propunându-i-se să-și expună lucrările în cele mai frumoase săli ale lumii, ca o compensație pentru represaliile din trecut. Fiecare zi continuă să-l inspire pentru a picta și a visa...

Webografie:

<https://euromaidanpress.com/2016/02/15/ukrainian-artist-ivan-marchuk-among-britains-top-hundred-living-geniuses/>
https://en.wikipedia.org/wiki/Ivan_Marchuk
<https://euromaidanpress.com/2016/02/15/ukrainian-artist-ivan-marchuk-among-britains-top-hundred-living-geniuses/>

GOGOL ȘI SKOVORODA

(Continuare de la pag. 1)

În opinia autorului articolului, în povestirea „Mantaua”, Gogol, subliniind zelul în muncă al lui Akaki Akakievici, ironizează pasiunea lui Skovoroda pentru ideea „râvnei în muncă”, iar în opera „Cum s-a certat Ivan Ivanovici cu Ivan Nikiforovici”, obiectul parodiei l-a constitui dialogul lui Skovoroda „Discuția, numită: ce spun doi despre faptul că este ușor să fii fericit” (Бесіда, названа двоє про те, що легко бути блаженним). În această operă, sunt elogiare, printre altele, diferite păsări. La Gogol, există același ton și o politețe exagerată, iar tema principală îl reprezintă găscanul, deoarece Ivan Nikiforovici l-a numit pe cel mai bun prieten al său „găscan”, iar asta l-a jignit într-atât, încât din prieteni au devenit dușmani. Reiese că păsările sunt nu atât creaturi ale lui Dumnezeu, cât creaturi inferioare omului.

Cu toate acestea, Gogol nu a rămas pentru totdeauna un umorist. A venit timpul, când el însuși a căzut în misticism și în aceeași stare a tristeții care caracterizează poezia lui Skovoroda. Chiar atunci, încep să se apropie și pozițiile lor ideatice. În anul 1846, a apărut cartea lui Gogol „Pagini alese din corespondența cu prietenii”. Această operă a fost aspru criticată de Belinski în paginile revistei „Sovremennik” („Contemporanul”), numind starea în care era scrisă drept „manie religioasă”, iar ideologia care l-a influențat pe Gogol, drept „pietism”. El afirmă: „Rusia își vede salvarea nu în misticism, nu în ascetism, nu în pietism”.

În lucrarea sa „Studii din istoria filosofiei în Ucraina” (Praga, 1931), Dmytro Cijevskyi realizează o paralelă între viziunile filosofice ale lui Skovoroda și numeroși gânditori germani,

precum Eckhart (secolul al XIV-lea), V. Weigel, Angelus Silesius, Yakov Beme – reprezentanții misticismului care combinau teologia cu dialectica antică; mai mult decât atât, consideră că aceste încercări i-au precedat pe Schelling, Fichte și Hegel. Cu toate acestea, Cijevskyi nu remarcă faptul că Skovoroda putea prelua aceste idei chiar din patria lor, Germania. Cele mai noi lucrări ale oamenilor de știință ucraineni, în special biografia lui Skovoroda, scrisă de Leonid Mahnovet, nu lasă loc de îndoială cu privire la faptul că M. Kovalynskyi avea dreptate, când scria că Skovoroda a studiat la Universitatea din Halle (Germania), în timpul șederii sale îndelungate în străinătate între 1745-1750. Și tocmai Halle era centrul cel mai puternic al pietismului german. Pietiștii erau atât de influenți, încât au reușit alungarea profesorului de filosofie Christian Wolff, și doar autoritatea lui Friedrich al II-lea, după ce a urcat pe tron, s-a dovedit destul de puternică pentru a-l aduce înapoi la catedră pe Wolff. Pietismul era înrudit cu chietismul francez, reprezentat în Franța secolului al XVII-lea de către janseniști, de care aparținea Blaise Pascal, a cărui gândire este foarte apropiată de cea a lui Skovoroda. Cu toate acestea, chietiștii erau catolici, iar pietiștii, luterani. Reprezentanții pietismului german erau Spener și Francke. Ei organizau adunări, unde se ocupau cu interpretarea Sfintei Scripturi și cu rugăciuni. De asemenea, erau filantropi și îi învățau pe tineri. Francke ținea nenumărate cuvântări. Pietiștii credeau în iminența unei vieți milenare fericite întru credință.

Toate aceste trăsături se pot găsi cu ușurință în învățăturile lui Skovoroda. În ceea ce-l privește pe Skovoroda, această credință era, pentru el, salvatoare, în timp ce, pentru Gogol, „mania lui religioasă” s-a terminat tragic.

Portretul lui Ivan Mazepa în armură și cu panglica Sf. Andrei. Autor necunoscut

Hatman al Ucrainei între anii 1687 și 1709, Ivan Mazepa este figura cea mai cunoscută dintre personalitățile istoriei poporului ucrainean. Dintre hatmanii Ucrainei, el este singurul care a deținut sceptrul acestei demnități aproape 22 de ani.

Ivan Stepanovyci Mazepa s-a născut la 20 martie 1639 în satul Mazepynți din regiunea Kievului. După ce termină școala primară la Kiev, Ivan Mazepa absolvă Colegiul Kiev-Movilean, apoi Colegiul Iezuit din Varșovia. Timp de trei

ani, el își continuă studiile în Germania, Italia, Franța și Olanda, unde a dobândit strălucite cunoștințe, precum și experiența vieții politice și culturale europene. Era cunosător al limbilor polonă, germană, italiană, franceză, olandeză și latină.

Convingerile național-politice și le-a format în anii cât s-a aflat în serviciul hatmanilor Petro Dorosenko (1627-1698) și Ivan Samoilovyci (? -1690), care militaseră pentru reînțregirea și independența statului ucrainean.

Ivan Mazepa este ales hatman al Ucrainei în anul 1687, succedându-i lui Samoilovyci. Era perioada în care Rusia ducea o susținută politică de distrugere a autonomiei Ucrainei, de deznaționalizare a învățământului și culturii ei, prin închiderea de școli și restrângerea puterii hatmanului. Ivan Mazepa, care nutrea de multă vreme intenția de a rupe Ucraina de Rusia, a fost nevoit să participe un timp la politica lui Petru I, pentru care țarul l-a decorat cu ordinul Sf. Apostol Andrei și cu alte distincții. Cu toate acestea, Ivan Mazepa a căutat îndelung prilejul de a ieși de sub tutela lui Petru I și a dobândi independența. Pentru aceasta, în 1706, a început înțelegeri secrete cu regele Stanislav al Poloniei și cu regele Suediei Carol al XII-lea. În 1708, Mazepa a adresat Sicei Zaporojene chemarea la luptă împotriva Rusiei, pentru dobândirea suveranității Ucrainei. Dar și Petru I a adresat cazacilor o scrisoare în care susținea că Mazepa e un trădător, iar suedezii n-ar fi aliați, ci cotropitori. În luptele de la Poltava, Mazepa și Carol al XII-lea au fost înfrânți și s-au refugiat în Basarabia.

Hatmanul Ivan Mazepa a murit în noaptea de 21 spre 22 septembrie 1709 în satul Varnița din Basarabia și a fost înmormântat la Mănăstirea Sf. Gheorghe din Galați.

Prin activitatea sa politică, de mecenat și de susținere a educației, învățământului și culturii, prin ridicarea de noi biserici și mănăstiri și prin înzestrarea și renovarea a și mai multor lăcașuri, hatmanul Ivan Mazepa a dobândit o binemeritată faimă nu numai între ucrainenii, ci, cum am zice azi, și pe plan internațional. Dintre foarte nume-

roasele realizări în domeniul culturii și al protejării Ortodoxiei, amintim doar două, celebre în toată lumea: renovarea Catedralei Sf. Sofia din Kiev, împreună cu înălțarea în preajma ei de noi clădiri, și darul făcut Catedralei Învierii Domnului de la Sfântul Mormânt din Ierusalim, anume: un Sfânt Epitaf de argint, care este folosit și în zilele noastre.

Cum era și firesc, personalitatea hatmanului Ivan Mazepa a inspirat numeroși scriitori, pictori, sculptori și compozitori, care i-au dedicat numeroase opere. Zeci de gravuri și portrete, compoziții muzicale și sculpturi îi au ca autori pe celebrii creatori ai vremii, atât din Ucraina, cât și din alte țări.

Opere literare, poezie și proză i-au fost dedicate de mari scriitori ai secolelor XVIII și XIX, mai ales romantici, dar și realiști, între care George Gordon Byron (1788-1824), Gheorghe Asachi (1788-1869), Fadei Bulgarin (1789-1859), Aleksandr Pușkin (1799-1837), Victor Hugo (1802-1885), Juliusz Slowacki (1809-1849) și, desigur, alții.

În afara scrierii cărturarului Gheorghe Asachi, memoria marelui hatman Ivan Mazepa a intrat în literatura și cultura română mai ales prin câteva traduceri ale poemului **Mazepa** al poetului romantic englez George Gordon Byron, scris în 1819. Douăzeci de ani mai târziu, poemul lordului Byron a fost tradus pentru prima dată în limba română de Costache Negri (1812-1876), dar în proză. Același poem l-a tradus și George Coșbuc în 1896. Mai spre zilele noastre, poemul **Mazepa** a fost tradus și de Aurel Covaci.

De curând, poetul Ignatie Grecu s-a aplecat cu acribie asupra primei traduceri românești a poemului lui Byron, închinat Hatmanului Ivan Mazepa, cea a lui Costache Negri, a stihuit-o și a diortosit-o *pre* limba română de azi, oferind-o cititorilor revistei **Ecouri ucrainene**. În numele cititorilor, Redacția revistei îi mulțumește Părintelui-poet Ignatie Grecu pentru osteneala și dragostea cu care s-a aplecat asupra poemului byronian, închinat strălucitului hatman Ivan Mazepa.

1

Era după strașnica bătălie de la Poltava,
Când norocul părăsi pe craiul Suediei.
Jur-împrejur zăceau pe pământ
Trupurile fără viață ale unei oștiri,
Care-și vărsase sângele pentru ultima oară.
Puterea și slava armiiilor,
Ființe nestatornice, ca și oamenii ce se închină lor,
Trecuseră de partea țarului biruitor
Și zidurile Moscovei din nou se văzură ocrotite,
Până în ziua aceea de necaz,
Care într-o vreme mai însemnată,
A luminat căderea unui nume mult mai înalt,
Unei armii mai puternice, o prăpastie mai adâncă.
Tunet ce a lovit un om și a clătinat lumea.

2

Așa a fost soarta războaielor;
Carol, rănit, învățase în sfârșit a fugi.
Și noaptea, și ziua, îl vedeai cum trece, ca un fugar,
Câmpurile și râurile,
Pline de al său și al supușilor săi sânge;
Căci mii pieriseră, ca să înlesnească fuga sa,
Și niciun glas nu se ridica pentru a se împotrivi
Ambiției lui în ceasul acela de cădere,
Unde graiul adevărului nu mai avea a se teme
de putere.
Calul îi fu ucis sub el, iar Gieta¹ i-l dădu
Pe-al său – și muri sclav rușilor.
Dar și acesta după multe ceasuri
De zadarnică osteneală pică;
Și-n adâncimi de codru întunecat
La lumina depărtată a focurilor dușmane,
Clipind în jur,
Acolo-și întinde un crai trupu-i ostenit.
Oare nu pentru a câștiga acest fel de laur
și odihnă,
Se osândesc națiile și urmează singure voința
unui om?

George Gordon BYRON

MAZEPA

Îl reazemă pe crai de tulpina unui pom,
Pătruns de durere și osteneală,
Cu sângele rănilor încheat, trupul amorțit.
Noaptea era rece și întunecoasă;
Fierbințeala ce-i aprindea sângele
Nici măcar un somn tulburat nu-l lăsa să guste:
Și astfel era el; dar în mijlocul tuturor,
El suferea ca un crai nenorocirea lui,
Și întru acea stare de durere
Pătimirile tot roabe voinței lui erau,
Toate amuțite și biruite,
Cum odinioară națiile împrejur-i.

Gustaf Olof Cederström. Karl al XII-lea și Ivan Mazepa după bătălia de la Poltava. 1879

3

Câțiva generali erau cu dânsul; dar prea puțini.
Rămășițe scăpate din ziua aceea înfricoșată.
Dar într-acest mic număr
Sunt toți vrednici și credincioși; pe pământ
În tăcere se întind cu toții, triști și muți,
Lângă monarh și calul lui,
Căci primejdia apropie pe om de animal,
Și nevoia îi face deopotrivă.
Printre ei este Mazepa, el își gătea
Culcușul sub un stejar vechi
Și mare ca și dânsul,
Hatmanul Ucrainei, războinic liniștit, dar viteaz;
Dar cu toate că ostenit, prin lungul marș,
Principele cazac, îngrijește de cal întâi,
Îi face un așternut de frunze,
Piaptână coama, îi sloboade tafturul²,
Îi scoate frâul
Și se bucură, văzându-l că mănâncă;
Căci până atunci era îngrijorat,
Calul, ostenit fiind, să nu poată paște
Iarba udă de roua nopții,
Însă el era puternic, ca și stăpânul său,
Era vioi și blând totodată.
Și făcea orice se cerea de la el.
Păros, iute și vârtos,
Ca un adevărat cal de soi tătăresc,
Fugea cu stăpânul său,
Înțelegea vorba lui, venea când îl chema
Și-l recunoștea în mijlocul mulțimii;
Să fi fost înconjurat de mii de oameni, noaptea
Fără stele,
Acest cal, de la răsărit până la apus,
Îl urma pretutindeni pe stăpânul său.

(Va urma)

Traducere în limba română
de **Costache NEGRI**
Versificare și diortosire
de **Ignatie GRECU**

¹ Gieta – colonel în armata suedeză. (I. G.).

² taftur – chingă, troc (la un cal). (I. G.).

Cecilia MARAN

Note dintr-o călătorie de neuitat în Ucraina

Împreună cu alți vreo sută treizeci și cinci de turiști români, germani și elvețieni, pe 7 mai 2018, m-am ambarcat la Fetești, împreună cu fiica mea Andrada Ingrid, pe un elegant vas de croazieră ucrainean.

Vaporul alb, elegant, cu patru etaje, a fost timp de opt zile casa noastră – caldă, confortabilă, primitoare, extrem de rafinată, cu restaurantele ei opulente, cu un personal în exclusivitate ucrainean, atât de primitor și dornic să ne fie pe plac și să ne distreze, amintindu-mi de cele șase excursii pe care le făcusem în (acum fosta) Uniunea Sovietică.

Totul contra unei sume de 450 de euro de persoană pentru români, căci, după cum am înțeles de la un ghid, ceilalți turiști plătiseră aproape dublu. Mă gândeam că o fi un semn al prieteniei dintre popoarele noastre, care au suferit în timpul regimului comunist.

În primele patru zile, am vizitat pe-ndelete fascinanta Delta a Dunării; vaporul a acostat în mai multe localități de pe parcurs, pe care le vizitam, apoi plecam pe canale cu vapoare mai mici și ambarcațiuni de tip catamaran. Vaporul nostru se punea în mișcare, de regulă, noaptea, în timp ce noi dormeam, legănați de valurile Dunării.

În cea de-a cincea zi, dimineața, ne-am trezit în Ucraina. Ce bucurie!

N-am mai fost de mult la Kiev, singurul oraș din această țară pe care l-am vizitat de trei ori în urmă cu vreo treizeci și cinci de ani. Îmi amintesc cu drag de acest oraș, de hotelurile lui confortabile, de restaurantele cu mese pantagruelice... Rememorez bulevardele largi, somptuoase, situate pe malurile Niprului, care îmi amintesc de grandoarea și splendoarea altor bulevarde, de astă dată, de pe malurile Nevei, din Sankt Petersburg, pe atunci Leningrad, pentru mine, probabil, cel mai frumos și grandios oraș din câte am avut norocul să vizitez.

De această dată, în prima zi, ne-am oprit în satul pescăresc Vylkovo – numit Veneția Ucrainei, deoarece, ne spune ghidul nostru local, a fost construit pe canale. A mai rămas la vedere un singur canal, celelalte au fost colmate de timp. Arăta ca un sat din Dobrogea noastră, cu căsuțe mici, cu grădinițe pline de flori, iar pe ulița principală erau mii de stânjenei uriași, mov, lila, galbeni sau maro, nici nu știam că există în atâtea culori.

Undeva, într-o piațetă, o țărancă bătrână în costum național, parcă rușinată, asemenea unor țărânci din România, vindea vreo zece căpșune, trei legături de ceapă verde și una de ștevie. N-avem hryvne, ce păcat! I-aș fi cumpărat marfa (cu care nu aveam ce face), doar ca să o trimit pe ea acasă.

După ce străbatem satul, foarte curat, cu oameni puțini pe ulițe, ne imbarcăm pe un vapor mare și elegant, urmând să parcurgem brațul Chilia – cei 72 de kilometri lungime aparțin Ucrainei.

Vasul se pune în mișcare, aerul este atât de curat și de tare, încât parcă te îmbată. Întâlnim frecvent cormorani și egrete. Copacii, ca niște mangrove, cresc în apă și unii dintre ei își ridică rădăcinile puternice, împletite, deasupra apei, și sunt toți plini de viță-de-vie sălbatică. Parcă e un peisaj de pe altă planetă. Zăresc un pește mare sărind din apă și revenind cu un plescăit puternic. Pe alocuri, sunt mici bancuri de peștișori argintii, care se zbenguie, părând niște picături de apă strălucitoare, ca niște diamante.

Ghidul ne atrage atenția că undeva pe malul opus se vede un râs, iar mai încolo – o pisică sălbatică. Apoi ne arată o pasăre micuță, albastră, minunată și ne spune că e un pescăruș albastru, iar localnicii îl numesc Ivan Pescarul. Aflăm că femela depune ouă

și scoate pui de cinci ori pe an, iar bărbătușul îi păzește cu strășnicie, luptându-se până la moarte, dacă e nevoie, pentru a-și mări teritoriul de circa un kilometru. Oare ce s-o întâmpla cu femela și puii, dacă el moare în luptă?

Tot acolo vedem covoare de nuferi albi și galbeni îmboconiți și rareori cu florile desfăcute.

Cu cât înaintăm pe brațul Chilia, peisajul devine mai sărac, ici-colo se văd copacii crescând din apă, în rest, cât cuprinzi cu ochii – stuf și vegetație săracă, mică.

– E pământ nou, – ne explică ghida ucraineană, vorbitoare de limba română. – Are doar trei mii de ani, față de bătrâna deltă românească, ce numără vreo treizeci de mii de ani.

Ghizii români, care ne-au însoțit până la graniță, ne spun că stuful este folosit de locuitori pentru a construi case, acoperișuri și garduri. Acum se mai recoltează o cantitate mică de stuf, în comparație cu cât se recolta pe vremea statului socialist.

Italianii au cumpărat dreptul de a recolta stuful pentru a crea hârtie de scris, de trei-patru ori mai scumpă, decât cea obișnuită. E o hârtie groasă, cu tentă gălbuie; am cumpărat pe vapor cu zece euro un caiet cu hârtie fabricată din stuf; pe coperta traforată sunt înfățișați doi pelicani. Foile lui groase, gălbui, prelucrate din stuf și foarte scumpe, mă duc cu gândul la Egipt, la Delta Nilului și la papirusurile egiptenilor de acum câteva mii de ani.

Dar să revin la călătoria noastră. Soarele a fost acoperit de nori și vântul a început să bată cu putere. Pe malul opus, vedem mici înjghebări pescărești, una lângă alta. Fiecare are canalul său, pe care se află o lotcă sau două și un fel de ponton.

Între timp, pe puntea vaporului, s-a făcut un frig teribil, e vânt puternic și curent. Arătăm ca niște ființe androgin, înfofolite și cu glugi pe cap. Nemții, care și în condiții normale nu arată prea grozav, acum arată groznic.

Ne retragem la parter, în salonul închis și cald, primim sandviciuri și vodcă și revenim la casa noastră – adică vaporul de lux. El întrece toate așteptările, e foarte elegant, pereții restaurantelor au lambriuri, mesele sunt acoperite cu damasc, iar mobila confortabilă, tapițată cu piele îți permite să scrii sau să citești în liniște.

La masă ni se servesc cele mai fine și gustoase mâncăruri, pe care fiecare turist le-a comandat cu o zi înainte; și cafeaua e extraordinară, cum n-am mai băut niciunde, sau ceaiul negru servit cu prăjiturile. Cina se servește în jurul orei șapte seara, iar pentru cei înfometați, la orele zece seara, la barul „Skay” de la etajul patru, ni se oferă gustări calde și reci. Doar băutura – fie apă, fie alcool – se plătește. Bunăoară, un pahar mic de bere costă patru euro și jumătate.

În cea de-a șasea zi, vaporul nostru acostează în portul Izmail și vizităm orașul. În fața noastră, se înalță o minunată

biserică nouă, având, ca multe dintre bisericile din părțile Dunării, hramul Sfântului Nicolae, protectorul navigatorilor, al pescarilor și, desigur, al turiștilor.

Suntem așteptați de ghidul local, o tânără de vreo douăzeci și șapte, douăzeci și opt de ani, care vorbește limba română bine, cursiv și fără accent. O întreb dacă este româncă.

– Nu, – răspunde fata. – Sunt moldoveancă din Ucraina. Am studiat limba română la facultatea din Kiev.

Constat persistența confuziei *român-moldovean*, înrădăcinată în perioada sovietică în mintea multora – ignoranți sau răuvoitori.

Ne urcăm într-un autocar elegant și facem turul orașului. Izmail este un oraș frumos; în centru, nu există blocuri și asta îmi amintește de orașul meu Câmpulung Muscel. Peste tot vedem vechi case boierești, construite, probabil, acum mai bine de o sută de ani. Toate au cam aceeași înălțime – un etaj, maximum două, cu detalii arhitectonice de bun-gust, chiar dacă unele ar trebui renovate. Totul este plin de verdeață, parcuri și părculețe, iar curățenia este desăvârșită, cum n-am întâlnit în multe locuri așa ceva.

Ne oprim în dreptul Catedralei ortodoxe de o rară frumusețe; pe laturile ei, există două aripi în formă de arc de cerc, fiecare formată din două șiruri de coloane acoperite. Aflăm că în perioada României Mari, regele Ferdinand I a contribuit la terminarea acestui impunător sfânt lăcaș, iar cele două aripi i se datorează.

Lângă Catedrală se află monumentul generalului Suvo-rov, care a cucerit orașul Izmail în 1790, iar pe o placă sunt inserate bătăliile pe care le-a câștigat, printre care și cea de la Focșani.

Întărm în Catedrală. Doamne, ce minunăție! Ce catapeteasmă, ce pictură, ce icoane uriașe de argint, totul este somptuos! Încremenim rușinați că am năvălit în acest lăcaș, dar avem norocul să asistăm vreo patruzeci și cinci de minute la slujbă. Doi preoți cu voci de bas, voci extraordinare, profunde, slujesc, cred eu, în limba slavonă; răsună cântările unui cor feminin, iar trei femei cu înfățișare și îmbrăcăminte modeste cântă la strună și cântă atât de frumos, încât ești înclinat să crezi că sunt dive de la opera „Scala” din Milano. Totul mă emoționează până la lacrimi și văd lacrimi și în ochii fiicei mele.

La București, merg uneori la Biserica Elefterie, unde cântă mulți soliști sau coriști de la Operă, pe care-i ascult cu bucurie și încântare, dar mărturisesc că solemnitatea acestei Catedrale, atmosfera, vocile preoților și ale coriștilor m-au copleșit și m-au făcut să mă simt parcă mai aproape de Dumnezeu.

La ieșirea din Catedrală, m-am intristat foarte tare – în față, era plin de cerșetori, sunt sărmani și infirmi, cer două-trei hryvne.

Apoi vizităm orașul. Într-o piațetă din centru, se află statuia marelui poet Pușkin, și ghida noastră ne spune că înainte acolo trona statuia lui Lenin, care a fost dărâmată, spartă și aruncată la groapa de gunoi.

– Dar nu la groapa de gunoi a istoriei! – adaug eu. – Pentru că istoria este obligată să consemneze totul, și bune și rele, și pe Stalin, și pe Hitler, dar și pe alte genii ale răului, cum fusese și Lenin.

Urcăm în autocar și mergem către marginea orașului. Pe drum, aflată încă sub influența slujbei religioase la care asistasem, îmi amintesc de prima mea excursie la Kiev.

Parc pe malul Dunării la Izmail

(Va urma)

(Continuare din nr. 31)

– Ei, și?! – făcu ea cu liniște în glas. – E bun gospodar și băiat cuminte... Nu-i bețiv și nici la horă nu-i place să joace prea mult ca altora. Și-apoi, are pământ!...

– Da, numai că e neam de țigan! – aruncă fata, lovind drept la țintă.

– Cine ți-a spus?

– Cine? A spus-o Myhailo, odată, lângă biserică... Dokia încruntă din sprâncene.

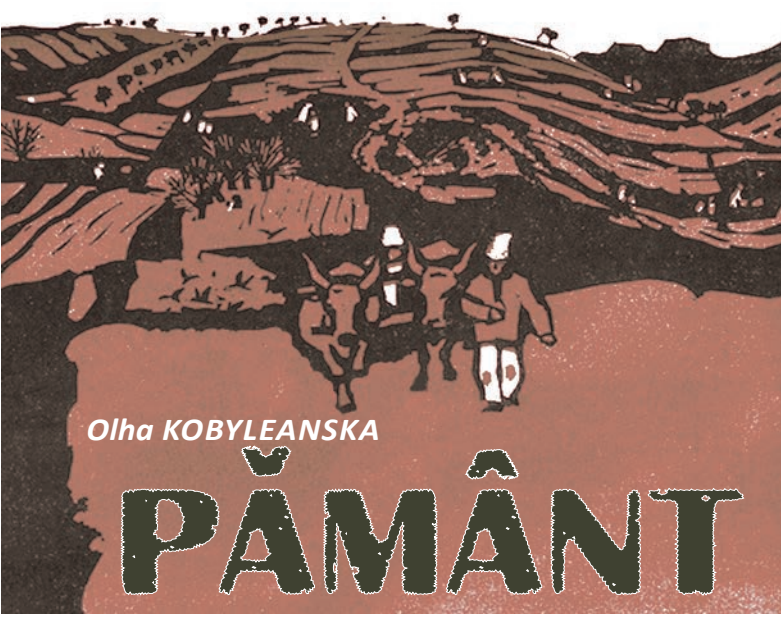
– Păi, ce treabă are aici Myhailo? Ce, a fost el la botezul lui bunicu-său¹ și al bunică-sii?? Mai bine și-ar ține gura; e băiat cumsecade și vrednic, despre taică-său iar nu se poate spune nimic, în schimb mai-că-sa nu-i de neam prea mare și e o zgârcită... Ei, ce să mai zic! Trimite la ea după ceva, fie un lucrșor cât de mic, că ea niciodată „nu are”. Și de avut, are de toate. lute și degrabă iese la iveală că nu-i lipsește ce i-ai cerut! Și ce urât, ce afumat e totul în casa ei, of! Doamne, Doamne! Iar dânsa arată, de parcă ar sta în horn și nu în casă de om, atâta-i de neagră! Halal gospodină! Toată vremea bagă în ladă și ascunde de oameni, de parcă oamenii ar vrea să-i ia totul. Dar nimănui nu-i pasă de ce pitește ea acolo. De-ar avea barem o față, hai, aș mai zice, dar așa, numai cu doi feciori, uite-o, tot foc de zgârcită și de rea!

– Ea zice că femeia care umblă în straie curate e cap sec și nu se pricepe la treabă, – murmură fata.

– Așa zice? Păi da, ea n-are nevoie să se pieptene în fiecare zi ca o fată de măritat, nici să pună în fiecare zi o cămașă curată pe ea! – se aprinse Dokia. Dar o dată pe săptămână poate s-o facă. Lasă, vine el ceasul să aibă parte de noră, și-atuncia o s-o treacă șapte rânduri de sudori pe aceea, muncind până să curețe casa de murdărie. Și să-i dea o față și pe dinafară.

– Spui, mamă, că noră-sa o să se spetească muncind? – întrebă iute Parasenka. – Să aibă și de zece ori mai mult de muncit, orice fată s-ar învoi să-i fie noră. Oricare s-ar duce după Myhailo. Altul ca el degeaba cauți în sat. Bogat și chipeș, cuviincios! Dar mai știi, o să vrea el să ia una din satul nostru?...

– De, cum o da Dumnezeu! – glăsui Dokia cu demnitate. – Femeia îi e dată omului, ca și moartea, de Dumnezeu. Myhailo o să se poată însura abia peste trei ani. Iar până una alta, o să-l ai vătășel la nunta ta. Todorika o să-l ia de vătășel, nici vorbă! Da, da, copila mea! – urmă ea alintător, privindu-și fata cu nespuse dragoste și mângâindu-i obraji și părul. – Dacă o vrea Dumnezeu, încă în iarna asta o să te văd o mândrețe de nevestică ... O să fii fruntea gospodinelor din sat. Și când taică-tău³ o să se îmbete și-o să ridice mâna la mine acasă, când o să se pupe în bot cu toți punșii din sat și-o să sforăie pe sub lavițele cârciumii, atunci eu o să vin⁴ la tine, în casa ta frumoasă. O să mă-ngrijesc eu să ai cu ce-o face frumoasă – o să vin să-mi vărs focul la tine. Așa vrea Dumnezeu ... Așa vrea Dumnezeu, draga mamei⁵. Tu

ascult-o numai pe mămuca și totul o să fie bine. Ție o să-ți fie bine, iar mie mai ușor pe suflet. Singur Dumnezeu știe cât sufăr eu!

Tăcu și oftă din adâncul pieptului; Parasenka tăcea și ea. Se gândi iarăși la Todorika, la gura lui cât o șură, că și-ar putea vorbi singur la ureche ... Apoi se gândi cum o să-i stea cu ștergarul cel alb pe creștet. Se gândi cum au s-o pizmuiască celelalte fete, mai ales cele mai coapte, fiindcă ea s-a și văzut „nevastă”! ...

Sări deodată în picioare, amintindu-și de ceva. În șură, pe paie, uitase un scul de lână pe care i-l dăruise prietena ei Anna, mai mare cu vreo câțiva ani, și care slujea la curte. Voia să pună sculul bine, apoi să dea o fugă până la Anna, să-i povestească cele vorbite cu maică-sa.

Oare ce-o să zică Anna? ... Ce-o să zică Anna de una ca asta? Ei, da, prea multe n-o să spună ea. Vorbește atât de puțin ... și e veșnic îngândurată.

Ea, însă o iubește pe Anna. Și maică-sa o iubește. Și unchiul ... ba chiar și taică-său, care nu se uită o dată în partea unde stă ea, cu fetele la taifas, vorbește cu blândețe cu Anna. „Cuminte fată! – zice – Merită un bărbat de ispravă!”...

Pășind sprinten și fără grijă spre șură, rupse din mers o frunză de vișin și, ducând-o la buze, se porni să cânte o melodie tăgănată și monotonă.

Era iarnă, tocmai se isprăvisе postul. Câmpurile și toloaca dormitau sub un covor gros de zăpadă, și, peste toată întinderea asta, soarele își împrăstia zi de zi lumina lui aurie-roșetică, orbindu-te cu străluciri de cristal, încât ochiul, dornic să se poată odihni, era nevoit să caute un punct întunecat pe albul imaculat și scânteietor ce se așternea până hăt departe, de jur-împrejur.

Pământul se lățea de la miazăzi spre apus ca o mare înghețată și doar într-o singură parte se vedea pădurea întunecată. Întinsă și plină de vlagă, pădurea venise parcă de departe și se oprise acolo să privească întinderea

asta nesfârșită. Vara, când se mândrea cu verdele-i bogat în nuanțe, ca și iarna, când devenea un pustiu singuratic.

Se însera. Conacul boieresc stătea posomorât. O lumină mată se revărsa prin ferestre; în spatele conacului picotea leneșă livada. Livada se învecina cu toloaca, pe care vara șerpuia un drumeag. Dar liniștea nu domni multă vreme în curtea și între zidurile conacului. Într-acolo răzbea anevoie, pe drumul înzăpezit, o ceată de oameni. Aproape toți erau vecinii boierului. Și astăzi erau îmbrăcați cu toții în straie de sărbătoare.

Dokia și Vasyl Ciopiak își măritau singura lor fată, pe Parasenka – o dădeau după Todorika, feciorul lui Onufri Jemciuk, și veneau la boier împreună cu mireasa și cu mirele, cu cuscii, nașii și druștele, să-l roage să poftască la nuntă. A doua zi urma să aibă loc cununia, iar a treia zi – nunta. Duceau în dar

colaci, găini și ștergare, așa cum cerea obiceiul. Mergeau cu muzică, să-i cânte boierului și să poată juca în casa lui, să-l cinstească pe el și pe slugile lui cu rachie bun, dres cu miere și cu felurite rădăcini. În cele din urmă se strânsesă cu toții în încăperile luminoase ale conacului și, în vreme ce bătrânul Petro îi vorbea boierului – lui îi plăcea grozav să vorbească în zile din acestea – închinându-se din când în când cu respect, ceilalți stăteau cu căciulile în mâini, sușotind apăsât, ori privind curioși în toate părțile. Bătrânul Petro vorbea din inimă. Aproape că îi pieria glasul – el ținea la Parasenka mai mult ca la orice pe lume, iar Vasyl, tatăl fetei, tăcea clipind mărunț. Nu era în stare de nimic în ziua de azi, și Petro luase asupra-i cele mai însemnate îndatoriri de gazdă ... Chiar și mireasa îi ține trezea milă. Nespus de speriată, șovăitoare și rușinoasă ca un copil, se văzuse deodată centrul atenției – personajul principal al întregii forfote din jur; la ea se uitau și boierul, și cucoana, și domnișoara, și toți ceilalți; ea trebuia să răspundă la toate întrebările, nu putea să se pitească în spatele mamă-sii ori cel puțin să-și ascundă fața cu măneca.

Stătea în picioare, palidă, privind în jur pe jumătate înspăimântată, pe jumătate prostită, și doar cu mare greutate reușea să scoată câte un cuvânt drept răspuns, atunci când cineva îi spunea ceva. Era îmbrăcată cu o rochie de mătase, fără mâneci, și cu un cojoc lung, nou-nouț, împodobit din belșug cu cusături și canafi. La gât purta o salbă bogată din bani mari de argint, iar pe cap, o cunună din trandafiri roșii și albi. Părul despletit i se revărsa pe umeri sub o puzderie de fire lungi de aur, care erau legate de cunună și țineau loc de broboadă. Mirele, în cojoc și suman nou, stătea locului neajutorat și se întorcea cu tot trupul spre oricine îi vorbea, iar în cele din urmă se ascunse pe nesimțite în spatele câtorva oameni mai bătrâni.

(Va urma)

Adaptare de Natalia BURDUJA

¹ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *bunicu-su*

² Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *bunică-si*

³ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *taică-tu*

⁴ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *viu*

⁵ Cf. M. Gafton și E. Mihaiciuk – *mamii*

Virgiliu RIȚKO

PODOABELE ALE IERNII

Fără sfârșit sunt câmpiile și dealurile dobrogene. Cât zărești cu ochii departe, departe, dincolo de orizont, totul este alb. Oare cineva a întins o mantie uriașă albă, protec-toare?

Copacii s-au îmbrăcat în straie albe lucitoare. Parcă sunt vrăjiți. Le-ar lipsi numai muzica. Parcă o așteaptă.

Liniștea domnește pe toată întinderea.

Nu se mai aud trilurile minunate ale păsărilor, foșnetul frunzelor. Totul parcă a încremenit. Oare a murit?

Coțofana cu penajul ei parțial alb stă singuratică pe crengile din vârful unui plop înalt.

O poți zări datorită discordanței ce o face restul penajului, care contrastează cu albul dominant. Se sperie probabil să nu întrerupă basmul iernii, decorul caracteristic al acestui

anotimp. Preferă liniștea câmpiei și farmecele oferite de o dimineată hibernală. Stă și privește îngândurată departe, departe.

Și eu m-am integrat în peisajul alb, datorită chiciurii căzute.

Fiecare copăcel, fiecare tufă, fiecare firisor de iarbă a îmbrăcat straie dantelate, datorită acelor de gheață. Totul pare scăldat într-o adevărată feerie. Vinovată e chiciura.

Aș vrea să strig: „Ei, tu, pictore! Leși pe câmp și cu mâna ta măiastră imortalizează pe pânză această frumusețe încântătoare a dimineții de iarnă! Oricând se poate sfârși!”.

Stau. Mă răsfăț spectacolul acesta măreț. Prind fulgii sclipitori, cresc cu ei, devin alb, un alb halucinant al măreției câmpiei.

Ilustrație de Mihai Timošenco

(Continuare din nr. 31)

II

În mers, Ihorko se încălzi. Avea picioarele chiar fiebinți. Doar în spate simțea înțepături, iar în nas îl gâdila – aerul geros e aspru, greu îl tragi în piept. Ihorko se întoarse cu spatele spre vânt: buhâc, buhâc... Dacă în cutul lor ar fi câini, i-ar trezi pe toți cu tusea lui. Dar nu-s. De pe timpul războiului, când i-au împușcat nemții, nu s-au mai prăsit nici până azi. Prin curți e liniște. Și-n sat e liniște. Vântul scârțâie, clătînând copacii și ulucile, șuieră prin îngrădituri și prin crengile înghețate.

Ihorko distinge bine zăpada veche de cea pe care a troienit-o vântul peste noapte. Cea veche e mai negricioasă, sclipește pe ea gheața și sună sub picioare ca o găleată goală. Iar nămeții sunt albi-albi, rânduți în valuri și brodați cu umbre verzui – a răsărit luna. Mare și roșie. Începe să urce bolta, iar stelele se dau la o parte ca să-i facă loc...

În casa lui Skoryk e lumină. Se vede că s-a sculat de-acuma și Vasiuta. Nu-i nimic, dacă o să vrea, o să mă ajungă din urmă. El m-ajunge mereu, că îi e frică să meargă singur. El numai la cămin e mare viteaz...

În afara satului, vântul pur și simplu te taie. Nu mai sunt case – nu mai sunt adăposturi. Doar stâlpii de telegraf și luna departe în stepă, deasupra unei șire de paie. Ihorko merge cocârjat, își ascunde mâinile și mai adânc în mânecile mantalei ponosite.

Huh, huh, huh – sună sub pași zăpada veche. Iar pe jos, ca niște șerpi, îi vin în întâmpinare dăre de zăpadă, se zvârcolesc, sâsâie, i se freacă de picioare.

Oare ce-o face acum Valeri Maksymovyci? S-o fi trezit și dumnealui de-acum. Iar vestonul e pe scaun, medaliile strălucesc, Steaua... Ihorko văzuse și medaliile, și Steaua. Multe – o grămadă! Pe pieptul lui Ihorko nici n-ar încăpea... Iar pieptul instructorului politic, nici vorbă, e mult mai lat!...

Iar ieri, Valeri Maksymovyci l-a observat și pe el, ba chiar i s-a adresat. Stătea la Colțul roșu cu băieții, le povestea de pe front. Era și maistrul lui Ihorko – Poluleak. El e chiar mai mare decât instructorul politic, pentru că a fost la marină. Are și el ordine și medalii, dar le poartă nu ca Valeri Maksymovyci, ci oblic. Maistrul are pe frunte o gropiță făcută de o șchiță, iar cicatricea albă pulsează, de parcă ar respira.

Ce-i drept, Ihorko nu auzea tot ce se discuta, pentru că stătea mai departe. Dacă n-ar fi căciula, ar veni mai apropape, dar așa...

Hryhir TIUTIUNNYK

MOARTEA CAVALERULUI

– Ce grad aveai la începutul războiului? – îl întrebă maistrul pe Valeri Maksymovyci.

Iar dumnealui zâmbi și zise:

– Eram sergent. Despre noi, ucrainenii, se zice că suntem potențiali sergenți, pentru că ne place să și comandăm un pic, și să fim și subordonați...

Iar maistrul unde nu se pune pe răs și tot dă din cap... Au răs și băieții, cu toate că nu înțelegeau: cum adică, potențiali?

Apoi Valeri Maksymovyci începu să povestească pentru ce i s-a conferit dumnealui titlul de Erou. Și cum să nu fie erou, dacă a distrus de unul singur șase tancuri?... Păi! Și povestește de parcă nu dumnealui făcuse asta, ci altcineva...

Ihorko ascultă cât ascultă, apoi veni mai aproape. Atunci îl și observă dumnealui. Se uită la el lung, lung, apoi zise:

– De ce mă privești așa, măi băiete?

Și toți s-au întors spre Ihorko, privindu-l cumva ciudat, de parcă nu-l mai văzuseră până atunci la școală.

Iar el se pierdu.

– Păi... – abia reuși să îngaime. – E tare interesant... Că nemții erau atâția, iar dumneavoastră doar unul singur!

Valeri Maksymovyci surâse:

– Ești un băiat frumușel, numai căciula, frățioare, e cam...

Iar el nici nu se simți jignit, nici nu-i era rușine cu căciula lui. Păi ce, e vina lui că la magazie n-au altele mai acătării?

– Nu-i nimic, flăcăi, – li se adresă Valeri Maksymovyci tuturor. – Uite, pentru la vară o să vă facem la toți uniforme și șepci negre cu două ciocănele pe ele. Pe tine cum te cheamă, băiețș?

– Ciovnovyi... Ihor Ciovnovyi.

– Deci, Ciovnovyi, așa vom face. Va fi frumos?

Păi, dacă o să avem și șepci cu ciocănele...

...Buh, buh, buh – răsună vesel sub pașii lui Ihorko zăpada veche. Nici la spinare nu mai simte frigul – s-a încălzit.

La răsărit sunt semne că se luminează de ziua. Viscolul s-a domolit. Din roșie, luna a devenit albă, de parcă a mai slăbit-o gerul. În față, prin ceața rară, se zărește orașul: nu prea înaltul foisor al pompierilor cu o căciulă de zăpadă pe acoperișul ascuțit, câteva clădiri de cărămidă între plopii pe care erau cui-buri de păsări, după care erau case și iar case – drepte și povărnite, cu acoperișuri de paie sau de țiglă, ca într-un sat.

Lângă pod, dincolo de care începea caldarâmul orașului, pe Ihorko îl ajunse Vasiuta Skoryk.

– N-ai trecut pe la mine... – îi găfâie el la ureche. – Ei, atunci ai să primești uite asta, nu o porție în plus. Ția din hutir³ au zis că nu vin azi, așa că porțiile lor o să le împart celor de la patronat, iar ție – uite asta...

Vasiuta mirosea a conservă de pește și a caimac de lapte ars. Mirosea atât de tare, că Ihorko și vedea acel caimac – galben, moale, cu marginile albe... Păi, cre' și io, dacă taică-su e șef de fermă, iar maică-sa, vânzătoare la prăvălie...

Vasiuta își aprinse o țigară parfumată și-și aranjă mâinile ca directorul școlii: una la reverul paltonului, iar cealaltă în buzunar.

– Ieri am fost la cămin, – se lăudă mai apoi. – Ne-am giuguilit cu Nastusea Nalisna... E mică, da' sărută, afurisita, ca o lipitoare. Și-acu' mă ustură buzele... – scuipă țâșnit pe lângă dintele știrb și începu să cânte:

Ah, mi-au dat să beau otravă... Ha-ha-ha!

În foisor bătură toaca într-o șină: clinc-clinc-clinc... E ora șaptea. Nici școala profesională nu mai e departe. Veni miros cald de pâine neagră și abur de mâncare fără grăsimi.

Ihorko se așează în zăpadă și se apucă să-și desfacă obielele înghețate.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană
de **Corneliu IROD**

Unde troienesc „zăpezile lecturilor de altădată”?

De la eternitatea zăpezilor de pe Kilimandjaro, bănuiesc, mi se trage interesul de a afla un răspuns la această indirectă parafrază poetică. Lecturile intensive, sistematice și sistematice (preferențial) nu cunosc decât un singur anotimp ideal: iarna.

În fiecare an, zăpezile ne vorbesc. Câteodată, trecem dincolo. În ce sens nici n-aș mai putea spune precis. Atât de limpezi și transparente îmi sunt și gândurile, și viața. Când iubești o natură a stării de spirit cum se dorește a fi trăit, de pildă, anotimpul lecturii, trebuie să te avânți, să poți să parcurgi atras sensul curgerii unui râu adânc-meditativ. Însă cine poate face cel mai bine așa ceva? Doar acele personaje exemplar plăsmuite de puterea creierului omenesc, în consens cu lumea creației. Dacă e dat, în principiu, creierului să accepte lumea nu ca pe o carte sau poveste, o morală despre adevăr, ci ca pe o realitate în sine, ultima realitate a spiritului și a adevărului, mai putem oare să afirmăm despre lume că este desăvârșită sau nedesăvârșită? Aceasta ar fi o primă întrebare.

Numai după asemănarea cu o carte, lumea este realitate, nu după spiritul și adevărul său. Spiritul e mai înalt decât cuvântul, însă, trebuie să ne întrebăm cu un respect (primar) convenit: cum se va exprima pe sine spiritul, dacă nu prin cuvânt?

E de prefat să ne punem viața în versuri, în marea vieții poezie ce-i făcută să pună întrebări (spirituale), nu să dea răspunsuri. De exemplu, versetele biblice și psalmii au darul de a încanta neuronii creierului omenesc. Ei îlesnesc, până la sublimul înaltei simțiri lăuntrice, nașterea în inimă, sublimul Cuvântului – pe căi (intrinsece) către Lumină și Adevăr. De aceea, nu-i de mirare de ce sunt cuprinse în ceea ce numim noi „Cântarea cârților”.

Arta beletristică înseamnă eternitate, căci frumosul poetic este veșnic. Pentru estetică, frumosul „Paradisului” stă mai ales în felul cum îl putem descrie ca oameni și pentru oameni. Estetica are doi poli: frumosul unora, frumosul altora. Raportate la noțiunea de timp, zeitățile efemerului contemporan poartă la mână ceasuri electronice, în vreme ce poezii, acești umili încoronați ai universului, mai încântă gândirea cu clepsidra... Cine citește barem o strofă din poezia de dragoste a lumii, arde

ca opaițul muzei în semiobscuritatea unei înserări. Nervul optic trasează mai clar pe retină chipul persoanei iubite și scurtează – cale de o sărutare – drumul spre zâmbetul de duioșie rătăcită al acesteia.

Astăzi, trăim timpuri pentru vicleana „poetizare” a gândului în fața eternului. „Poetul” Cain își desființează în fiecare zi fratele, căci fiecare zi îl renaște ca epigon. Cuvintele cuprinse în actul lecturii sunt și ele lucruri, sunt dovezi și totodată sunt – prin percepție – conexiuni neuronale de moment. Înțelepciunea nu poate fi prețuită cu niciuna din comorile minții, dar trebuie mereu să fie hrănită prin achiziții ale cunoașterii.

De la început, se cuvine să ne punem întrebarea dacă literatura ucraineană din țara noastră a beneficiat de un trecut specific numit tradiție, în materie de creație. Câțiva dintre scriitorii mai vârstnici pot fi socotiți corifei. Ei poartă blazonul. Îi amintim cu admirație și recunoștință: Denys Onesciuc, Iurii Racoccea, Havrylo Clempuș (ce nume poetic!), Nicolae Coțar și alții, în paginile „Novyi vik” (dintr-un bun început, un ziar al etniei). Aici, a debutat majoritatea scriitorilor ucraineni de la noi din țară.

Acest ziar poartă pecetea germinativă a unei pepinieri pentru afirmarea tinerelor talente, atunci ca și acum. În același sălaș editorial, aici, în afară de creații proprii, au văzut lumina tiparului și traduceri îndrăznețe din poezia română clasică și contemporană – lucru deopotrivă de îmbucurător: de la Mihai Eminescu și George Coșbuc, de la Tudor Arghezi și Victor Eftimiu, Zaharia Stancu și Eugen Jebeleanu, Mihai Beniuc și Victor Tulbure etc.

Pe de altă parte, vrednica de pomenire „Editură pentru Literatură și Artă” a promovat o serie de autori talentați, publicându-le cărțile sau contribuțiile la alcătuirea unor reușite antologii. Un succes în acest sens l-a avut una dintre primele cărți de literatură ucraineană apărute la noi în țară, venind vorba de interesanta culegere de poezii în limba română: „Credință, iubire, rațiune” a lui Iurii Racoccea. Și o întreagă listă de alte cărți a urmat – să facem convenita pomenire: „Po novomu šleahu” („Pe drumul cel

nou”) de Ivan Fedco, anul apariției, 1960; „Tvite zemlia skarbamy” („Pământul înflorește prin comori”) (versuri) de Oxana Melniciuc, anul apariției, 1960; „U prați, u pisni, v liubovi” („În muncă, în cânt, în iubire”) de Iurii Pauliș, anul apariției, 1961; „Slavliu jyttea” („Slăvesc viața”) de Oxana Malinciuc, anul apariției, 1962; „Moi ridnii Batkivșceni spivaiu” („Îi cânt patriei mele dragi”), de Havrylo Clempuș, anul apariției 1963; „Serpen” („August”) culegere antologică, anul apariției, 1964; „Koleso” („Roata”) de Gruia Stelian Iațentiu, anul apariției, 1964, „Polyn i med” („Pelin și miere”) de Denys Oneșciuc, anul apariției, 1965, și în fine; „Lircini struny” (Strune lirice), culegere antologică, anul apariției, 1968.

Spre sfârșit de an calendraistic 1969, ia ființă în București Editura Kriterion, creându-se astfel condiții favorabile pentru optimizarea schimbului de valori spirituale între poporul român și naționalitățile conlocuitoare. Roadele n-au întârziat să apară. Au apărut o serie de volume colective sau de un singur autor anume. Ele reprezintă tezaurul cu care literatura ucraineană din patria noastră se poate mândri. Amintim câteva dintre aceste lucrări apărute: „Rozkolote nebo” („Cer despicat”) de Stepan Tcaciuc; „Na samoti”

(„În singurătate”) de Maria Bălan; „Nadra” („Străfunduri”) de Stelian Gruia; „Kraplea v mori” („O picătură în mare”) de Ivan Nepohoda; „Intermezzo” de Mihailo Mihailiuc; „Na miseacinyh perehrestiah” („La răspântii selenare”) de Orest Masykevyci; „Okrylenyi ceas” („Timp înaripat”), culegere antologică.

M-am apropiat de sfârșitul acestei pledoarii. „Ecouri ucrainene”, o revistă de suflet și de răsunet, îmi face semn să tragem o plimbare de sezon hibernal, să mă dreg cu câteva respirații de aer tare. Creierul meu, desigur, se bucură. Nărilor constată cu acuratețe olfactivă că gerul nu mai are „reflectoare”... Se face simțită o transparență în văzduhul ce-mi redescoperă potrivita intenție de a repeta titlul prezentelor consemnări. Ele ne-au redescoperit viabilitatea adevărului că literatura ucraineană din țara noastră are adânci substraturi din care-și trage esența ofertei de a fi dăruit cititorilor opere valoroase, cărți inspirate din pasiunea fiecăruia de a-și trăi realitățile fiecărei zile venite de la Dumnezeu. Pentru unii dintre noi, mărturie stau chiar propriile noastre biblioteci.

Mihai MATEICIUC

Ivan NECIUI-LEVYTKYI

CONCEPȚIA DESPRE LUME LA POPORUL UCRAINEAN. SCHIȚĂ DE MITOLOGIE UCRAINEANĂ

(Continuare din nr. 30)

În toate colindele și cântecele de primăvară, Soarele este descris în ipostază feminină de cneaghină, de mamă, de văduvă; există colinde în care Soarele este prezentat ca o domniță frumoasă. Zeița Soare este înfățișată în culori atât de strălucitoare, încât este lesne de recunoscut și de distins de alte imagini feminine mitice. Adunând la un loc toate însușirile cuprinse în colinde, în cântece de primăvară și în alte cântece, vom obține următoarea imagine a zeiței Soare. După un perete de aur, adică după cerul roșiatic-auriu la apus, duminică dimineața, domnița se îmbracă în veșminte scumpe, iar deasupra lor pune argint și aur. Veșmântul ei scump a fost făcut dintr-o pânză de aur. Odată ea stătea pe un pat alb în grădină și păzea pânza care se afla într-un copac. Domnița a strâns pânza în poală, a scos coaja de aur de pe copac și a dus-o la meșterii aurari, pentru a-i face din acea pânză o haină de aur, un brâu de aur ferecat, un inel de aur, o maramă împodobită cu perle, ba au și ornăt fusta cu pulbere de aur și au presărat cu aur brâul ferecat.

Îmbrăcându-se în aur, încălțându-se în niște cizme galbene cu pinteni de argint, ea a ieșit de după perete în curte. Ieșind în curte, în urma ei cărarea-i luminoasă, curtea parcă se îndoaie. Ea trece prin curte, poartă o rochie cu nouă poale; rochia a început să strălucească atât de tare, încât de la acea strălucire, s-a aprins dumbrava; fetele au început să care apă cu ciurul, pentru a stinge dumbrava. A intrat domnița în tindă, tinda strălucește, a intrat în casă, casa-i cuprinsă de vâlvătaie, a intrat în biserică, biserica strălucește, lumânările se aprind singure. Domnii se ridică în fața ei, își scot căciulile, se înclină în fața ei; unii spun că ea e fiica țarului, alții spun că e fiica regelui.

Într-un astfel de tablou sublim, scăldat în aur, este descrisă zeița Soare în colinde și în cântece de primăvară. Peretele de aur, după care se îmbracă domnița, este cerul roșu-auriu înainte de răsăritul soarelui; pânza de aur, coaja de aur de pe copac, rochia largă de foc de la care se aprinde dumbrava reprezintă razele strălucitoare ale soarelui, care învăluie în aur grădinile și dumbrăvile și acoperă lumea cu un veșmânt larg și strălucitor.

Curtea, tinda, casa, biserica, în care intră domnița de după peretele de aur reprezintă lumea, cerul. În această imagine, în care tânăra aprinde dumbrava cu veșmântul său de foc, se poate subînțelege fie arșița de vară de deasupra pădurilor și a grădinilor, pe care o stinge ploaia ce se revarsă din nori, de parcă cineva o lasă să curgă printr-o sită, fie focul ceresc din norii luminați de fulger.

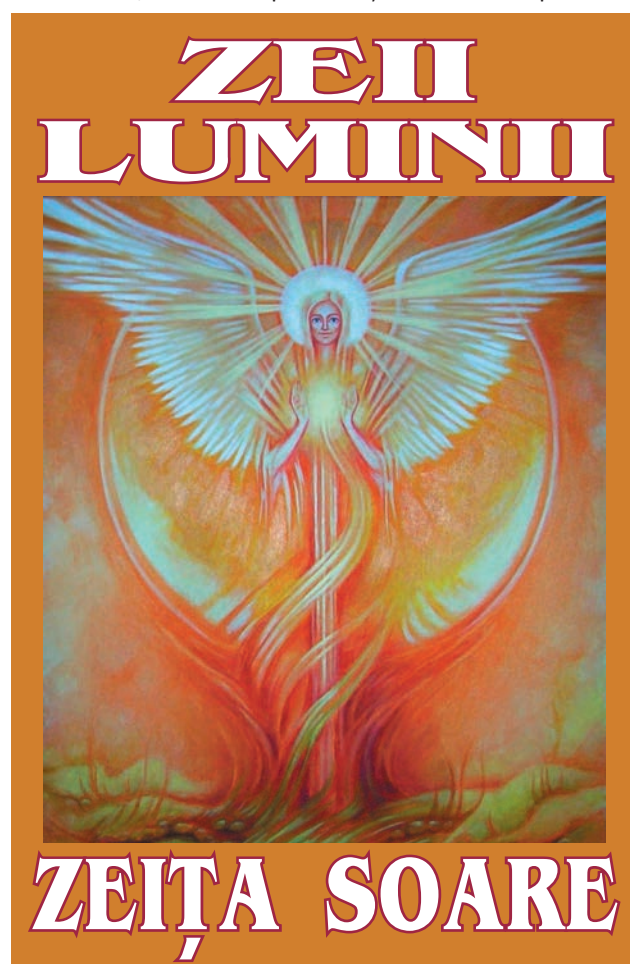
În cântecele de primăvară, zeița Soare se mai numește fata Trandafir sau pur și simplu Trandafirul roșu. Primăvara, pregătind-o pe fiica Trandafir pentru dans, mama îi pieptăna părul și îi dădea următoarele sfaturi: *Fata mea, Trandafir! Când te vei duce la dans, nu sta la marginea negurii: Negura e un copil trădător...*

Fata Trandafir este imaginea soarelui de primăvară, iar Negura reprezintă norii de iarnă sau însăși iarna, ca dușman perfid al soarelui. În Rutenia, în cântecele de primăvară se cântă despre trandafirul roșu: *Un trandafir roșu ardea, Sub el o fată albă stătea, Ea ducea apă cu ciurul, Și cu ea trandafirul roșu-l stingea.*

În locul fetei Trandafir, noi vedem aici soarele sub chipul trandafirului roșu arzând, pe care îl stinge cu apă din ciur

o fată albă, de fapt un nor alb de vară, care revarsă ploaia peste dogoarea soarelui de vară.

În unele colinde, zeița Soare este descrisă sub chipul unei cneaghine-stăpâne, care se plimbă prin curtea domnului stăpân, îmbrăcată în veșminte de aur, cu un brâu bătut în aur, iar la brâu poartă niște chei de aur prinse cu

lanțuri de aur. Imaginea cneaghinei-stăpâne în care este descrisă zeița Soare este, în mod sigur, mai târzie, fiind luată din viața obișnuită a nobililor ucraineni, probabil atunci când colindătorii își slăveau zeii la sărbătoarea Colindei, în curți sau în turnurile prințeselor de altădată, preluând nuanțe poetice pentru imaginile mitice din realitatea înconjurătoare.

În perioada creștinismului târziu, poporul ucrainean a transferat atributele zeiței Soare asupra Sfintei Parascheva. Poporul a înlocuit-o pe zeița Soare cu Sfânta Parascheva, probabil datorită faptului că, în viața Sfintei Parascheva, se spune că tatăl și mama sa, care cinsteau foarte mult ziua de vineri, zi a morții lui Hristos, i-au dat fiicei lor numele acestei zile. De aici, putem deduce că poporul sărbătorea vinerea în cinstea Soarelui. Și azi, în Ucraina, Sfânta Parascheva și ziua de vineri, mai cu seamă douăsprezece vineri din an, sunt foarte respectate. Sf. Vineri este mai mult o sărbătoare a femeilor. Pentru femei, e mare păcat ca vinerea să toarcă, să coasă, să melițe cânepa, să spele și să fiarbă în leșie rufe. Unele femei jură să nu lucreze nimic vinerea. O femeie a pus, într-o vineri, aluatul la dospit peste noapte, l-a așezat pe cuptor și, pentru ca aluatul să nu dea pe dinafară, l-a acoperit cu un ștergar. Toată noaptea s-a auzit în casă cum țipa un glas ciudat și nevasta s-a gândit că Sfânta Vineri a venit s-o pedepsească. În Ucraina se spune că Vinerea umblă prin sate, noaptea, înțepată toată cu ace și fuse, deoarece femeile cos și torc vinerea. Faptul

că poporul a transferat asupra zilei de Vineri atributele zeiței Soare se poate observa într-un cântec din Galiția: *I se plângea strălucitorul Soare, strălucitorul Soare bunului Dumnezeu:/ Nu voi răsări devreme.../ Pentru că gospodarii răi s-au ivit,/ Și au tăiat lemne duminică dimineață,/ Iar surcelele mi-au sărit în față;/ Pentru că gospodinele rele s-au ivit,/ Și au spălat rufe vinerea,/ Iar mie mi-au turnat în față leșia,/ Tinerile rele și-au pieptănat cosițele,/ Și mi-au aruncat părul în față.*

Din acest cântec putem vedea că Soarele s-a simțit jignit de munca pe care e păcat s-o facă femeile vineri, pentru că ea naște praf, paie, abur necurat și poate prăfui și murdări fața luminoasă a zeiței Soare. Nu cu mult timp în urmă, pe vremea lui Mazepa, în Ucraina, în regiunea Cernihivșcina, în procesiunile bisericești, era plimbată o femeie cu capul gol, cu părul despletit, iar lângă biserică i se aduceau daruri. O astfel de femeie se numea Vineri. Iar faptul că, în Ucraina, ziua de vineri era prăznuită la fel ca duminica se poate vedea din mesajul Patriarhului Constantinopolului, din 1589, către episcopii lituaniano-ruși, prin care interzicea sărbătorirea zilei de vineri la fel cu cea de duminică.

În colindele creștinizate, atributele zeiței Soare s-au transferat asupra Născătoarei de Dumnezeu, deasupra căreia înflorește un trandafir, iar din acel trandafir zboară o pasăre minunată. Trandafirul roșu, după cum am mai spus, reprezintă soarele și arată că Născătoarea de Dumnezeu din colindă este zeița Soare.

În mitologia vechilor popoare, vedem mitul despre soare apărând tot sub chip uman. În vechea Indie, zeul soarelui era Indra, apoi Vișnu, zeul sublimelor ținuturi întinse ale Indiei. Vișnu era descris tânăr și foarte frumos, adoratorii lui își pictau pe frunte, între sprâncene, un cerculeț roșu, iar deasupra sprâncenelor niște dungi albe, probabil ca semn al razelor soarelui. Încarnările divinității pe pământ îi aparțineau lui Vișnu, precum soarelui care moare în fiecare an și în fiecare an renaște. În Iran, zeul soarelui era Mitra, iar în Grecia antică, soarele apare așa în întrupările umane ale lui Helios, și, mai mult și mai expresiv, în altă imagine a frumuseții masculine tinere, a lui Apollo cel cu arcu de argint.

În creștinism, toate însușirile zeului soarelui sunt transferate asupra lui Hristos, „soarele adevărului, cel mai frumos dintre toți oamenii prin bunătatea sa, lumea de necuprins”. În vechea Rusie Kieveană, exista, de asemenea, imaginea masculină a soarelui și se numea Dajboh, iar în „Cuvânt despre oastea lui Igor”, Iaroslavna îl numește pe soare stăpân: *„Soare! Ești cald și frumos pentru toți... De ce, stăpâne, i-ai pârjolit cu razele tale pe oștenii dragului meu?”* Mitul despre soare se întâlnește sub formă feminină în mitologia lituaniană. Acolo se vorbește despre soare ca despre soția Lunii: Luna s-a căsătorit cu Soarele. Atunci a fost pentru prima dată primăvară. Dar Luna s-a îndrăgostit de Stea și a început s-o curteze. Soarele a apucat o sabie și a tăiat Luna în două și, de-atunci, Luna este ciobită. În mitologia ucraineană actuală, imaginea feminină a soarelui este comună doar cu cea din mitul lituanian.

(Va urma)

Traducere din limba ucraineană de **Cristina SILAGHI**

PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET ✖ PORTRET

Luna decembrie, lună asociată, de regulă, cu sentimente de veselie, de bucurie, de frenezia sărbătorilor de iarnă, s-a transformat în anul care tocmai s-a încheiat, pentru colegul nostru, poetul și scriitorul Nicolae Cornescian, într-o lună a durerii incommensurabile, cauzate de pierderea celei care i-a dat viață. Odotia Cornescian, o ucraineană veritabilă, care și-a afirmat cu mândrie și demnitate apartenența etnică oriunde s-ar fi aflat, a trecut la cele veșnice. Membrii colegiului redacțional al revistei „Ecouri ucrainene” își exprimă regretul profund la aflarea tristei vești, transmitând sincere condoleanțe familiei îndurerate. Dumnezeu s-o odihnească în pace! Cine a fost Odotia Cornescian, veți afla din rândurile care urmează.

Mihaela Bumbuc și Odotia Cornescian

Odotia Cornescian și deliciosul „medeanec”

Există momente în viața noastră când, pur și simplu, ne amintim de cineva drag cu care am interacționat de-a lungul timpului, mai mult sau mai puțin, ori papilele gustative ne dau senzația că am gusta ceva dulce, gătit acasă, fără prea mult efort, E-uri sau aditivi alimentari. Aceeași senzație m-a cuprins și pe mine, iar gândul mi-a zburat la delicioasa prăjitură „medeanec”, o rețetă făcută de Odotia Cornescian din localitatea Gottlob județul Timiș, pentru una dintre edițiile emisiunii TV „Cununa Ucrainenilor din Banat”.

Secretele acestui preparat le-a învățat de la mama ei, care provenea din Ucraina, tot acolo învățând și alte mâncăruri tradiționale, în dese vacanțe petrecute la bunicii de dincolo de râul Tisa. De regulă, „medeanecul” se face în perioada postului religios, fie de Crăciun sau înainte de Paște, deoarece, în compoziție, nu se pun ouă, lapte sau brânză, fiind și foarte gustos.

Și pentru că a trecut ceva vreme de când i-am trecut pragul casei și nu-mi aminteam cu precizie ingredientele folosite pentru rețetă, am luat harddiskul cu arhiva emisiunilor difuzate, pentru a revedea reportajul realizat cu ceva timp în urmă, când încă trăia regretatul profesor Nicolae Cornescian.

Ce-i drept, nu m-am limitat doar la notarea rețetei pe care am să o prezint la finalul articolului, ci am decis să conturez un portret, mai bine zis, o imagine de ansamblu a acestei minunate familii de ucraineni care s-au născut și au crescut în Maramureș. Ea, în localitatea Crăciunești, el, la Lunca la Tisa, dar, ulterior, după căsătorie, s-au stabilit pe meleagurile bănățene. La început, au locuit în localitatea Variaș, apoi, timp de aproximativ 7 ani, în Dudeștii Vechi, însă în urma inundațiilor frecvente care le distrugau grădina și casa au vândut tot ce au agonisit și s-au mutat în comuna Gottlob. Mi-au mărturisit că au venit în Banat pentru un viitor mai bun pentru cei trei copii ai lor care au învățat bine și care au dorit să-și facă studiile aici. În Maramureș, viața a fost mai grea, nu erau pe atunci prea multe facultăți și nici perspective pentru tineri.

În timp ce pregăteam ingredientele pentru rețetă și măsuram cu lingura, obicei specific gospodinelor noastre, uleiul, zahărul, făina, apa sau pulberea de cacao, doamna Odotia a punctat o parte din activitatea pe care a desfășurat-o în cadrul Uniunii Ucrainenilor din România și, implicit, la Filiala UUR Timiș.

Ea s-a remarcat în rândul comunității noastre nu doar prin prisma funcției de președintă a organizației UUR Gottlob, unde a înființat și a coordonat grupul artistic de dansatori și coriști „Smericica”, care s-a bucurat de un mare succes la manifestările culturale-artistice organizate de UUR în județul nostru sau în țară, ci și prin melodiile tradiționale pe care le interpreta de fiecare dată, atunci când avea ocazia. Totodată, a participat împreună cu femeile din organizația Gottlob la „Festivalul de Colinde ucrainene din Banat”, organizat de mai bine de 20 ani de către filiala UUR Timiș, la Casa de Cultură a Ucrainenilor din Timișoara. În ajunul Crăciunului de rit vechi, doamna Odotia împreună cu familia pregăteau masa tradițională pentru reprezentanții filialei noastre, la care erau servite cele 12 feluri de preparate de post, de la variatele rețete de ciuperci, grâu, prune uscate, pește, până la sarmale de post și altele.

Pe lângă toate acestea, anual, în localitatea Gottlob, organizația UUR Timiș în colaborare cu cea locală organizau „Festi-

valul cântecului și dansului ucrainean”, manifestare la care participau ansambluri și grupuri artistice din diferite zone ale țării, acolo unde trăiesc etnicii noștri. Odotia Cornescian, președinta UUR Gottlob, nu a lipsit nici de la tradiționala expoziție „Creatori de artă ucraineni din Banat”, proiect finanțat de Uniunea Ucrainenilor din România, unde a participat alături de meșteri populari ucraineni, sculptori, pictori, scriitori, elevi sau profesori, cu bucate alese precum: sarmale, gogoși, cozonaci cu nucă și prăjitura „medeanec”.

În concluzie, familia Cornescian, de când s-a stabilit în zona de vest a țării, mai întâi în localitatea Variaș, apoi în Dudeștii Vechi sau în Gottlob, a avut o fructuoasă colaborare atât cu membrii comitetului, cât și cu președintele UUR Timiș, Gheorghe Hleba, care i-a sprijinit de fiecare dată. Doamna Odotia Cornescian a fost implicată în mai toate proiectele pe care filiala timișeană le-a derulat în decursul celor două decenii de când a fost înființată.

Însă pentru a nu devia foarte mult de la firul poveștii: compoziția rețetei se omogeniza, camera filma, iar din spatele reflectoarelor ne urmărea atent și curios regretatul profesor Nicolae Cornescian, fost prim-vicepreședinte UUR Timiș, care, într-o pauză de filmare, m-a întrebat dacă voi sta de vorbă și cu dumnealui: „Sigur că da, aștept să scoată din cuptor doamna Odotia prăjitura”, i-am răspuns.

Zis și făcut, după ce preparatul delicios a fost scos din cuptor, am început interviul promis:

Mihaela Bumbuc (M.B.): Domnule Nicolae, trăiți de mult timp în Banat?

Nicolae Cornescian (N.C.): De 20 de ani am venit în acest colț minunat de țară, Banatul.

M.B.: Știu că ați scris foarte mult timp în revistele ucrainene, ce anume ați publicat?

N.C.: Am scris articole, povești pentru copii, versuri, de toate...

M.B.: O să scrieți și despre noi, despre rețetă?

N.C.: Cu siguranță voi scrie, dacă sănătatea îmi va permite!

M.B.: Povestiți-mi despre profesia dumneavoastră?

N.C.: Am fost profesor, gradul II, asta înseamnă că am predat elevilor din clasele V-VIII: matematică, fizică și chimie, dar mai mult chimie.

M.B.: Iar în Banat, ce ați predat?

N.C.: În Dudești, am avut o grupă de 13 elevi pe care i-am învățat limba ucraineană. Nu avea cine să le predea și m-am oferit eu. Printre elevi, aveam români și bulgari, cu toții au învățat limba noastră maternă. Mie tare mi-a plăcut să lucrez cu elevii, de la bun început, am iubit această meserie, și dacă ar fi să am posibilitatea să mai aleg încă o dată, tot profesor m-aș face.

M.B.: Dar unde v-a plăcut mai mult: în Banat sau în Maramureș?

N.C.: Ce să vă spun, aici este mai ușor de trăit, pământul este roditor, însă eu am iubit foarte mult Maramureșul, îmi plăceau pădurile, râul, munții, oamenii, tradițiile, obiceiurile...

Îmi amintesc, când eram tânăr, cum umblam cu traista în spate prin pădure după ciuperci, pe la noi prin Lunca la Tisa, în Valea Vișeului sau pe Hera.

M.B.: Găseți ciuperci?

Odotia Cornescian și Maria Crișan, la expoziția „Creatori de artă ucraineni”

Interviu cu Nicolae Cornescian

N.C.: Găseam, și upleam ranița și coșurile de nuiel.

M.B.: Dar ucrainenii de aici își mai păstrează tradițiile?

N.C.: Sigur că da! O avem alături de noi și pe doamna Maria Crișan care ne ajută și prețuiește tradițiile noastre. Eu sunt foarte mulțumit și recunoscător Mariei, este o ucraineană de pe la noi, căsătorită în Gottlob, iar împreună cu ea și cu ceilalți ucraineni din această localitate formăm o organizație care promovează cultura, tradițiile, muzica, dansul și limba noastră maternă. Același lucru ar trebui să-l facă toți, indiferent unde trăiesc, să nu-și uite rădăcinile.

Cu durere în suflet și prețuire pentru familie, trebuie să reamintesc faptul că profesorul Nicolae Cornescian s-a stins din viață în anul 2021, la vârsta de 77 de ani, după o lungă luptă cu o nemiloasă boală. A fost un ucrainean desăvârșit și pot spune că a lăsat un gol imens în cadrul organizației UUR Timiș. „Dumnezeu să-i ierte păcatele și să-l primească în ceruri!”

După cum v-am promis la început, vă prezint rețeta și sper să fiți la fel de încântați de ea, precum am fost și eu cu familia mea.

PRĂJITURA „MEDEANEC”

• 500 ml. apă	• 2 plicuri zahăr vanilat
• 100 ml. ulei	• puțină sare
• 400 gr. zahăr	• coajă de la o lămâie rasă
• 2 linguri cacao	• făină cât cuprinde
• 1 sticlăuță esență de rom	• un pahar mic de apă minerală
• 1 plic praf de copt	

MOD DE PREPARARE

Pentru început, se pun la topit 250 gr. de zahăr, după care turnăm 500 ml. apă și lășăm la foc mic să se dilueze zahărul. După răcire, îl punem într-un castron mai mare și, pe rând, adăugăm uleiul, praful de cacao, coaja de lămâie rasă, zahărul vanilat, esența de rom, un pic de sare, praful de copt și restul de zahăr. Toate ingredientele se amestecă energic, pentru a se omogeniza, iar, ulterior, se completează cu făină cât cuprinde și apă minerală. Aluatul se pune într-o tavă tapetată cu hârtie de copt și se lasă la cuptor pentru circa 30-40 de minute, în funcție de cuptor.

Vă urez poftă bună și toate cele bune!

Prezentare și interviu realizate de Mihaela BUMBUC